

Drukarni pod autorem

C. 31.

O PARYSKIM REKOPISZMIE
PUŁKAWY

NAPISAŁ

Dr. KĘTRZYŃSKI.

Car

(Przedruk z Roczników Towarzystwa Przyjaciół Nauk Pozn.)

A. 56

128191

128191

4. 1869

POZNAŃ.

Czeionkami N. Kamińskiego i Spółki. Nakładem Tow. Przyj. Nauk.

1869.

Podczas mego pobytu w Paryżu w tym roku, starałem się, o ile czas mi pozwolił, poznać bibliotekę Xcia Władysława Czartoryskiego, o skarbach której wiele już czytałem a więcej jeszcze słyszałem. Spodziewałem się tam znaleźć wiele materyałów, tak dla wydawnictwa biblioteki kórnickiej jak dla własnych prac i nie zawiodłem się. Xiążę Władysław łaskawie mi otworzył swoje zbiory, blisko 2000 tomów samych manuskryptów obejmujące i pan Skrzydełka, podbibliotekarz sieniawski, obecnie u Xcia Władysława w Paryżu bawiący, korzystanie z biblioteki znacznie mi ułatwił, za co tym panom publicznie wynurzam podziękowanie. Przez kilka tygodni pracowałem tamże wertując odwieczne foliały a rezultaty były bardzo pomyślne, bom niejedno odkrył i odszukał, czegom się tam doprawdy nie spodziewałem. O jedném z moich odkryć zdam tutaj sprawę, odraczając sprawozdanie o innych do czasu późniejszego.

O czém tutaj rozwodzić się zamierzam, jest to rękopism pergaminowy w ćwiartce, oprawny, o 277 liczbowanych stronicach, który w katalogu biblioteki zapisany jest pod numerem 0,1414. Text rękopisu cały jedną ręką w drugiej połowie XIVgo wieku bardzo starannie i ozdobnie pisany; inicjały są naprzemian czerwonym i niebieskim kolorem malowane, litery duże, piękne i wyraziste; skróceń jest bardzo mało; trzecią stronę zdobią piękne malatury.

Znajduje się w tym rękopiśmie kronika czeska, jak napis: *Liber Boemice cronice* inną późniejszą ręką na str. 2 umieszczony okazuje, jak o tém także z całej treści przekonać się można. Ten *Liber Boemice cronice* zajmuje stron 247 (od str. 3 do 250) i poczyna się od słów: „*Cum filii hominum in agro sennar post diluuium non recolentes nec mente pertractantes sponsionem factam a deo ad noe patrem eorum dicentem etc.*”

Na str. 247 wypisano liczbami rzymskimi ostatni rok: *Anno domini MCCCVII Quidam Barones etc.*

Kronika kończy się na str. 250 temi słowy: *Cogitauerat si quidem predictus rex Romanorum in estate proxima cum multis gentibus se venturum Boemiam et Boemis inferre dampnorum iniurias ampliores, sed deo permittente preuentus est morte et per Johannem prefatum, ut prefertur, occisus; sui autem, quos reliquerat, de Boemia fugierunt.*

hic finis est primi libri huius Cronice, quoniam presagium primum primis ducibus Boemie, sicut supra dicitur, est impletum.

Od strony 251 do 276 następuje opis obrządków, które miały miejsce przy koronacji króla czeskiego i królowy, zaczynając się od słów: *Ordo ad coronandum Regem etc.*

Niemamy zamiaru rozwinąć się obszerniej o wspomnianym opisie, który choć bezwątpienia jest ciekawy, jednakże bardziej Czechów niż nas obchodzić może. Natomiast rozwiemy się nieco obszerniej nad kroniką czeską i przypiskami historycznymi na jej marginesie się znajdującymi.

Jak już początkowe i końcowe słowa kroniki udowodniają i jak porównanie cytatów w Palackiego dziele „*Würdigung der alten böhmischen Schriftsteller*“ przytoczonych z textem — w Paryżu bowiem nie miałem Dobnera — a potem porównywanie licznych z rękopisu wypisków z textem u Dobnera drukowanym wykazuje, jest to rękopism Przybyka Pułkawy z Hradenina zawierający tak nazwaną redakcją drugą. Autora nazwisko nigdzie nie jest wymienione.

Że to nie jest jakaś kopia poślednia, lecz że przed sobą mamy własnoręczny oryginał Pułkawy, tego dowodzą następujące okoliczności. Jak wiadomo, wypracował Pułkawa drugą redakcją swojej kroniki, która słusznie używa dobrej sławy w świecie uczonym, na życzenie i pod wpływem Karola IV cesarza i króla czeskiego, który na ten cel rozmaitych rękopisów dostarczyć mu kazał. Jest więc Pułkawy kronika, że tak się wyrażę, urzędową i jako taką przedstawiają ją podług mego zdania także malatury na str. 3 się znajdujące; przypatrzmy im się bliżej. W inicjale C, od którego cała kronika się zaczyna, umieszczony jest pięknie i zgrabnie zrobiony obraz króla w koronie i purpurze, z berłem i jabłkiem państwowym a na marginesie znajduje się słicznie zrobiony herb królestwa czeskiego (ukoronowany lew biały z roztrconym ogonem w polu czerwonym.) Czyż to nie wskazuje, że autor kroniki w ścisłym stał stosunku do ówczesnym władzą czeskim? a w przeciwnym razie jak można sobie tłumaczyć obraz króla i herb państwowy, które zapewne nie przypadkowo tutaj się znajdują?

Inny fakt, który za moim zdaniem przemawia, jest ten, że kodex, jak po charakterze pisma sędzę, w drugiej połowie XIV wieku został napisany, a zatem w czasie, w którym Pułkawa rzeczywiście sam pisał.

Inny dowód, że to jest autograf, znajduję w tym, że autor często, zwłaszcza ku końcowi, gładząc styl, na miejscu wyrazów, które wytarł starannie, powpisywał inne odpowiedniejsze a w kilku miejscach wykrobał nawet po kilka wierszy, aby całemu zdaniu nadać inny, lepszy tok.

Jeżeli więc ów rękopism paryski jest oryginałem Pułkawy, co mi się wcale nie zdaje być wątpliwym, ciekawą będzie rzeczą się dowiedzieć, czem jest względem niego rękopism praski, z którego Dobner przedrukował text Pułkawy? Aby to objaśnić, niech wolno nam będzie parę słów jeszcze powiedzieć o przypiskach na marginesie kodexu paryskiego

umieszczonych. Jak rzut oka na charakter pisma tych przypisków okazuje, nie są one tej samej ręki, która całą kronikę napisała; charakter ich bowiem wskazuje rękę późniejszą. Ale i te przypiski są dwojakie tak co do charakteru pisma, jak co do atramentu a nawet i treści. Jedne z tych przypisków zajmują się wyłącznie historią braniborską tj. marchii braniborskiej, drugie przeważnie dziejami polskimi; pierwszych pismo już nieco wyblakłe, drugich pismo jeszcze zupełnie czarne. Charakter pisma wskazuje na wiek XV i to na pierwszą jego połowę. Przypiski do historii braniborskiej zdają mi się być starszymi, jak niższe jeszcze wykażemy.

Rękopism praski, z którego Dobner dość błędnie i niedbale text Pułkawy przedrukował, pochodzi bezpośrednio lub może pośrednio z manuskryptu paryskiego. Wynika to stąd: otóż sprawy braniborskie znajdując się w kodexie paryskim na brzegu kart obcą ręką dodane a w textcie oznaczono dwoma króskami miejsce, do którego przypisek ów się odnosi. Ponieważ w rękopisie praskim *Brandenburgica* w textcie Pułkawy są umieszczone odnośnie do miejsc kreskami oznaczonych, zatem przepisywacz wciągając owe przypiski do textu, do którego nie należał, musiał je z tegoż kodexu wypisać, w którym one były pierwotnie. Należy więc odosobnić wiadomości o marchii braniborskiej od textu Pułkawy.

Skoro zaś, co jest rzeczą oczywistą, praski rękopism został przepisany z paryskiego, przepisywacz naturalnie kronikę Pułkawy wypisał tylko do r. 1307, bo na tym kończy się text oryginalny; a zatem dalszy ciąg kroniki Pułkawy od r. 1307—1330 już nie jest dziełem Pułkawy samego, lecz samodzielną innego pióra robotą.* Z wiadomości o dziejach polskich odmienną ręką na marginesie manuskryptu paryskiego umieszczonych znajduje się w textcie Pułkawy u Dobnera tylko wiadomość o księżnie Gryfinie; drugich wtenczas, gdy oryginał przepisano, jeszcze nie było; widać bowiem, że komentator kronikę czeską często przeczytywał i że, ile razy czytał, tyle razy może i uwagi swoje kreślił; widać dalej, że po napisaniu kilku wierszy o Gryfinie rękopism dał do przepisania — kopiają tą jest oczywiście kodex praski — i że potem znów go czytając nowe nakreślił uwagi. Lecz któż jest tym komentatorem?

Widoczną jest rzeczą, że oryginał Pułkawy po śmierci autora przeszedł w inne ręce, aż nareszcie się dostał w ręce Zbigniewa Oleśnickiego, kardynała i biskupa krakowskiego, który w r. 1455 testamentem go przekazał katedrze krakowskiej; jak to napis na drugiej stronie późniejszą od dwóch poprzednich ręką dodany wykazuje; brzmi on w te słowa: *Liber Boemice cronice Reverendissimi in christo patris domini Sbignei miseracione dei tituli Sancte prisce sancte Romane ecclesie presbiteri Cardinalis et Episcopi Cracoviensis, quem testamentaliter donavit Ecclesie*

*) Zobacz co Dobner o dalszym ciągu tej kroniki powiada. (Monumenta historica Boemiae) III, p. 71.

catedrali Cracoviensi Anno domini Millesimo Quodringentesimo quinquagesimo quinto.

Skoro zaś rękopism był w posiadaniu Zbigniewa kardynała i notatki o dziejach polskich do pierwszej połowy XVgo w. jak sądzę, należą, ztąd wniosek bardzo naturalny, że Zbigniewowi należy je przypisać, który czytając kronikę czeską niedokładności jój krótkimi słowy objaśniał i błędy poprawiał. Zostawiając wydanie tekstu oryginalnego Pułkawy uczonym czeskim (p. Franciszkowi Pałackiemu natychmiast jeszcze z Paryża dałem o mojem odkryciu wiadomość) ogłaszamy tutaj a) kronikę braniborską i b) przypiski Zbigniewa Oleśnickiego.

* * *

a) Cronica Brandenburgensis.

Pierwotny tekst kroniki braniborskiej pochodzi, jak się zdaje, z początku XIV w., kończy bowiem na r. 1319 i należy do najstarszych dotąd drukiem ogłoszonych kronik tego kraju. Oryginał jój już nieistnieje, dotąd go przynajmniej jeszcze nie znaleziono. Co tutaj podajemy, są tylko obszerne z zatraconej kroniki wypisy; a choć L. Giesebrecht (W. G. III, p. 389) twierdzi, że kronika jest kalkowita i text jój dosłownie przepisany, niezgadza się to jednak z prawdą; text bowiem przez nas podany sprzeciwia się temu twierdzeniu, zwłaszcza słowa: *Preterea Otoko, filius Ottonis tercii et frater Ottonis longi predictam filiam Rudolphi Regis Romani duxit uxorem.* O córce bowiem rzymskiego cesarza Rudolfa niemasz poprzednio żadnej wzmianki, widać więc że czegoś brak, że kronika tylko w części ocalała. Liczby pod któremi text przywozimy, oznaczają stronice rękopismu paryskiego, na którym odnośnie przypiski są umieszczone.

p. 23.

a. 827 Sicut Cronice Brandenburgensis¹⁾ Marchie testantur historie, Cronica quoque Martini concordat, Anno domini DCCCXXVII²⁾, cum in dicta Marchia gens adhuc permixta Slauonica et Saxonica gentilitatis ritibus deseruiret et coleret ydola, Rex Romanus³⁾ Henricus filius ducis Ottonis Saxonie Castris positus in glacie potenter Brandenburg expugnauit Et omnes prouincias trans albeam sue dicioni subiecit.

p. 92.

a. 1100 Hoc anno uidelicet M^o C, sicut testatur Brandenburgensis Cronica, dum adhuc gens illa Slauonica et Saxonica cultibus insisteret ydolorum, Vdo⁴⁾ marchio antique Marchie cis Albeam⁵⁾

Waryanty u Dobnera: ¹⁾ Brandenburgensis — i tak wszędzie. ²⁾ DCCCXXVII. ³⁾ Romanorum. ⁴⁾ Brandeburgum. ⁵⁾ Ydo.

^{*}) W oryginalne stoi mylnie — Albea.

cum aliis Saxonibus^{6a)} barbaricis, qui lythici dicebantur, Brandenburg inuadentes Castrum ibidem potenter ceperunt.

p. 129.

[Anno Domini M^oCLVII]. In illis diebus fuit quidam Henricus Rex Przbislaus slawonice nominatus Urbis Brandenburgensis et terrarum adiacencium, sicut Brandenburgensis testatur Cronica, ex successione paterna obtinens principatum. hic dum adhuc gens esset ibi permixta Slawonica et Saxonica deseruiens ritibus paganorum et in Urbe Brandenburgensi ydolum tribus capitibus inhonestum ab Incolis coleretur, Jam christianus effectus et propter⁶⁾ ydolatriam⁷⁾ gentem⁸⁾ illam summe detestans, dum heredem proprium⁹⁾ non haberet, Nolens ydolatrix post mortem suam dictum reliquere principatum, Albertum dictum Ursum, genitum ex Ottone comite Aschcanie¹⁰⁾ nec non uxore sua Elicha, filia ducis Magni, heredem instituit et natum suum primogenitum Ottonem de sacro fonte leuauit Totam Zucham uidelicet meridionalem Obule donans eidem. Verum repressis aequaliter ydolatrix et pace terrarum disposita, idem princeps henricus cum Uxore sua petussa¹⁾ deo deuote seruiuit, Canonicos beati petri apostolorum principis, ordinis premonstratensis ope Vigeni Brandenburgensis Episcopi de lizecke primum vocans in Ecclesia sancti Gothardi apud²⁾ Brandenburg eos in suburbio collocauit. Et licet Rex esset, tante tamen deuocione extitit, ut abiectis Regalibus, dyadema Regni sui et uxoris sue reliquiis obtulit beati petri. Demum idem princeps confectus³⁾ senio moritur et in Brandenburg honorifice sepelitur. Uxor vero sua petrissa⁴⁾ prudenter agens viri corpus inhumatum per triduum occultauit, Mallens principatum sincere thevtonicis christianis tradere⁵⁾ quam cultoribus ydolorum. Nuncciauit igitur Alberto predicto, ut veniat et principatum Brandenburgensem assumat, Quod audiens Jacze dux polonie, auunculus dicti Regis valido exercitu congregato Castrum Bradenburg, cuius iam possessionem albertus tenuit et expulsis inde ydolatrix viris commiserat bellicosus Slavis pariter et Saxonibus custodiendum, custodibus mercede corruptis obtinuit. Albertus vero Vrsus, Vichmanni Magdeburgensis archiepiscopi et Nobilium aliorum fretus auxilio huiusmodi Castrum vallans in tribus locis recuperauit. hoc anno uidelicet M^oCLVII III Idus Junii Idem Albertus Ottonem genuit, quem przbislaus de sacro fonte leuauerat, ut prefertur. Item genuit Bernhardum ducem Saxonie, Siffridum Brandembur-

^{6a)} Saxonibus. ⁶⁾ populi. ⁷⁾ ydolatricam. ⁸⁾ mentem. ⁹⁾ proximum. ¹⁰⁾ Aschone.

¹⁾ Petrussa. ²⁾ apud. ³⁾ confectus. ⁴⁾ Petrussa. ⁵⁾ favere.

^{*}) Tak wyczytałem; lecz może być i petussa.

gensem Episcopum, postea factum Bremensem Archiepiscopum nec non hedwigim quam sibi Missnensis Marchio matrimonialiter copulavit; hos genuit ex Elicha uxore sua predicta. porro cum lotharius factus Rex Romanus⁶⁾ ducatum Saxonie henrico duci Bauarie suo socero contulisset, questio oritur inter Albertum prefatum pariter et henricum coram Rege Conrado, lotharij successore pretextu huiusmodi, quamvis filij duarum Sororum existerent. Quare Conradus Rex Romanus⁷⁾ videbatur Albertum velle in hoc ducatu firmare, indignum reputans quemquam principum duos tenere ducatus, Propter quod prefatus Albertus lunenburg,⁸⁾ Bardewig, Bremam et totam occidentalem Saxoniam vindicavit, Cui partes Nordaburgorum sibi fortiter adhererunt, Tamen preualuit dux henricus.

p. 157.

- a. 1165. Hoc anno videlicet M^oCLXV. VI Idus Septembris, sicut Brandenburgensis testatur Cronica, Wilmarus⁹⁾ Brandenburgensis Episcopus, qui kathedram suam multum exaltauerat Et urbem Brandenburg munire decreuerat contra insidias paganorum, deliberato consilio Alberti Marchionis dicti Ursi nec non filiorum suorum prehabito diligenti Canonicos premonstratensis ordinis, qui in Ecclesia sancti Gothardi in Brandenburgensi suburbio tunc degebant, processione sollempni cleri et populi transferens et transponens in urbem, ibi sedem kathedre collocauit, quatenus exterminatis ydolorum spurcijs incessanter ibi laudes domino soluerentur, Ubi pridem demoniis exhibebatur seruicium sine fructu, non absque dei offensa. Eodem anno dictus Episcopus Basilicam beati Petri apostolorum principis in ibidem consummare disponens prout conceperat, V Idus Octobris posuit fundamentum.

p. 167.

- a. 1180. Hoc anno videlicet M^oCLXXX primus Otto filius dicti Alberti, qui sibi successerat in Brandenburgensi principatu, sicut Brandenburgensis testatur Cronica, in loco, ubi nunc Monasterium lenyense¹⁰⁾ Cisterciensis ordinis, post venacionem quiescens in meridie solus suis Militibus venacionibus occupatis vidit in sompno quandam Ceruam eum incessabiliter molestantem nec permittentem eum dormire, quam arrepto¹⁾ arcus iaculo statim percussit, expergefactus vero sompnum militibus enarravit. Ad quod quidam respondit ex illis: locum hunc esse congruum ad Monasterium construendum. Quidam vero dixerunt: Castrum de-

⁹⁾ Romanorum. ⁷⁾ Romanorum. ⁸⁾ Linenburg. ⁹⁾ Wolmarus. ¹⁰⁾ Levinyense. ¹⁾ accepto.

bere construi contra Slauos paganos et crucis²⁾ dampnabiles inimicos. Princeps vero respondit ad hec: Castrum in hoc loco³⁾ fundabo, de quo hostes et⁴⁾ dyabolici per virorum spiritualium suffragia longius fugabuntur Et in quo diem nouissimum prestolabor securus. Et statim mittens ad Abbatem in Sedokenbecke Cisterciensis ordinis rogauit, ut fratres de suo conuentu destinaret ad locum, quem possessionibus optimis⁵⁾ dotauit Et imposuit nomen Monasterio lenyn⁶⁾, quod slawonico vocabulo lanye id est⁷⁾ Cerua dicitur, quam conspexisse in sompnis perhibetur.

p. 169.

Hoc anno videlicet M^oCLXXXIII^o dictus Otto Clastrum a.1184. Arnsee Monalium ordinis sancti Benedicti fundavit, sicut Cronica Brandenburgensis testatur. Qui videlicet Otto filius fuit Alberti Ursi, habuit duos filios Ottonem scilicet et Albertum et postea cito moritur Et in lenynensi Monasterio sepelitur.

p. 171.

Hoc anno videlicet MCLXXXVIII^o henricus Marchiam te- a.1188. nens citra Albeam Comes de Tangermunde⁸⁾ nuncupatus non habens liberos, cum primum Ecclesiam sancti Stephani in Tangermunde⁹⁾ construxisset, videns Ciuitatem Stendal proficere, sancti Nicolai Ecclesiam¹⁰⁾ fundauit ibidem, ei ecclesias alias, ciuitates et villas conferens, prepositum quoque cum duodecim Canonicis faciens, Ecclesiam ipsam sancti Nicolai ligno domini et sancti Bartholomei capitis¹⁾ magna parte cum aliis Reliquiis et ornamentis pluribus insigniuit. A Iurisdiccione ordinaria²⁾ puta halberstadensis episcopi eam eximens, causa deuocionis singulis festiuitatibus indutus Cappa sericea Canonicorum collegio se ingressit.

p. 172.

Hoc anno videlicet MCLXXXII^o ³⁾ sicut testatur Brandem- a.1192. burgensis Cronica, henricus, qui tenuit Marchiam citra ⁴⁾ Albeam ut prefertur moritur, Et ⁵⁾ in Choro sancti Nicolai Stendalensis Ecclesiae sepelitur Et sic principatus Marchie totus ad Ottonem predictum deuoluitur et Albertum.

p. 177.

Hoc anno videlicet M^oCC primo⁶⁾ Otto secundus filius pri- a.1200. mi Ottonis moritur; Sed secundum Brandenburgensem Croni-

²⁾ crucis Cristi. ³⁾ loco isto. ⁴⁾ niema u D. ⁵⁾ opportunis, ⁶⁾ Levin. ⁷⁾ zamiast „id est“ ma D. „vel.“ ⁸⁾ Tangramido. ⁹⁾ Tangrimide. ¹⁰⁾ Ecclesiam Sancti Nicolai. ¹⁾ ca: te. ²⁾ ordinarii. ³⁾ MCXCII. ⁴⁾ circa. ⁵⁾ niema. ⁶⁾ niema.

cam, hic dum viueret, licet vxorem haberet sibi traditam cum magna gloria in Werda ⁷⁾ liberos tamen non suscepit ex ea. Quapropter cruce signatus terram ⁸⁾ sanctam et alia sanctorum limina visitauit. Cumque frater suus Albertus dictus de Arnburg terram suam hostiliter ⁹⁾ devastavit; captum in carcerem misit eundem, terrarum et castrorum magnam partem assignans Magdeburgensi Archiepiscopo et resumens postea in feodum ¹⁰⁾ de manu ipsius suscepit, suo sigillo tantummodo donacionem confirmandam eandem. Vnde succedente tempore puta post obitum ultimi Woldemari Brandenburgensis Marchionis magna brigas et discensio suscitatur. Tandem vero predictus Otto fratrem suum Albertum extraxit de carcere et eum domini sui fecit heredem. Mortuo igitur Ottone secundo, ut premititur, Albertus secundus sibi succedens Mechthildem filiam Conradi Marchionis de landsperg duxit vxorem ex ea generans Mechthildem, ¹⁰⁾ quam duxit Otto dux de Brunswig. Item aliam filiam genuit, que fuit postea langrauius ¹⁾ desponsata. Item genuit Johannem pariter et Ottonem fratres. Et hic Albertus nimium bellicosus contra Kazimirum et Boleslaum principes Slavorum processit et contra ecclesiam Magdeburgensem, quam defendebant tunc Gumpertus ²⁾ de Wesenburg et Richardus de plawen. ³⁾ Preterea contra Magdeburgensem ⁴⁾ Castrum Woldmirstete forte super Oram ⁵⁾ et Oderberg construxit super Oderam contra Slawos Recuperans nichilominus a Comite Siffrido ⁶⁾ de Aldenhusen ⁷⁾ Castrum osterburg.

p. 178.

a. 1207. Hoc anno videlicet MCCVII^o Clastrum Arnsee priuilegiavit Albertus secundus Marchio Brandenburgensis.

p. 179.

a. 1208. Hoc anno videlicet ⁸⁾ M^oCCVIII^o, II° Kalendas Maij secundum Cronicas ⁹⁾ Marchie Castrum Osterburg est destructum. Insuper Albertus secundus Ottonem Imperatorem contra Magdeburgensem archiepiscopum duxit Ciuitatem Borch potenter vallando.

p. 184.

a. 1220. Hoc anno videlicet M^oCCXX^o. Cum Albertus secundus Brandenburgensem Marchiam strenue gubernasset, Relinquens post se duos filios Johannem et Ottonem adhuc teneros obiit Et in lenyensi ¹⁰⁾ Monasterio ecclesiastice traditur sepulture. Mecht-

¹⁾ Verdu. ²⁾ niema. ³⁾ fevdum. ⁴⁾ Melchidim. ⁵⁾ Langrauius. ⁶⁾ teram w rekop. ⁷⁾ bupatus. ⁸⁾ Planen. ⁹⁾ Magdeburgense. ¹⁰⁾ Odram. ¹¹⁾ Ziffrido. ¹²⁾ Aldenhusen. ¹³⁾ niema. ¹⁴⁾ Cronicam. ¹⁵⁾ leuynensi.

hildis ¹⁾ vero vxor eius suos filios ²⁾ educauit et multas turbaciones ³⁾ a Baronibus suis et Saxonie duce perpessa, Recuperata filiorum suorum tutela, quam henricus Comes de Anhalt habuerat, prudenter Marchiam gubernabat et ad etatem senilem perueniens filios et filias Mechthildis, ⁴⁾ filie sue ducisse de Brunswig et filiorum suorum Johannis et Ottonis in Soltwedel residens nutriebat. Postquam autem Johannes et Otto fratres predicti adolentes facti ⁵⁾ amice vixissent in concordie vnione insimul opprimentes hostes, exaltantes amicos et terras et redditus ampliantes a domino Barnym ⁶⁾ terras Barionem ⁷⁾ et Teltowe ⁸⁾ et plures alias sunt adepti, Ukeram ⁹⁾ usque in Wolsene flumen emerunt, Item Castra et Aduocacias emerunt Beclin, ¹⁰⁾ Strusperg frankenford ¹⁾ et nouum Angermunde nec non alia loca plurima construxerunt ²⁾ Et loca deserta in culturam debitam reducentes bonis pluribus habundabant Ac diuinis officiis frequenter intenti Religiosorum plures ordines in suis terminis locauerunt. ³⁾

p. 189.

Hoc anno videlicet M^oCCXXIX^o Johannes et Otto Marchiones Brandenburgenses, filii Alberti secundi cum Alberto Magdeburgensi Archiepiscopo super psanam fluuium habuerunt conflictum Hoc anno videlicet M^oCCXXX primo in festo pentecostes a. 1230. Johannes et Otto Marchiones prefati milites sunt effecti.

p. 192.

Hoc anno videlicet MCCXL secundum Cronicas ⁴⁾ Marchie a. 1240. Johannes Brandenburgensis Marchio habens conflictum cum Willebrando Magdeburgensi Archiepiscopo et Meinhardo Episcopo halberstadensi ductis exercitibus contra eos super fluuium, qui Bisa dicitur, Ottone fratre dicti Johannis henrico Marchioni ⁵⁾ Missnensi interim viriliter resistente cum gloria triumphauit Et halberstadensi Episcopo cum suis armigeris captiuato Magdeburgensis Archiepiscopus vix euasit. Predicti fratres itaque Johannes et Otto Ciuitatem et Castrum Calue circumdantes vallo funditus destruxerunt. Demum vero dictus Archiepiscopus Willebrandus cum Marchione Missnensi henrico insimul venientes prope Brandenburg staciones fecerunt ibidem cum exercitu copioso. Quibus dictus Otto Marchio fratre suo Johanne alibi occupato occurrit inter Brandenburg et plawe ⁶⁾ cum eis gerens conflictum et tandem preualens plures cepit alijs fugientibus et

¹⁾ Mechthildis. ²⁾ filios suos. ³⁾ tribulaciones. ⁴⁾ Melchidim. ⁵⁾ sancti. ⁶⁾ Barwin. ⁷⁾ Barionem. ⁸⁾ Telthame. ⁹⁾ Uketam. ¹⁰⁾ Becklyn et. ¹¹⁾ Frankenfordi ¹²⁾ construxerunt. ¹³⁾ locant. ¹⁴⁾ Cronicam. ¹⁵⁾ Rekopim ma — Marchione. ¹⁶⁾ plane.

tanto impetu pontem plawe ⁶⁾ transeuntibus, quod ponte sub eis confracto plures in Obuia sunt submersi. Posthoc itaque reformata pace dicti Marchiones multa fama multaque gloria claruerunt.

p. 193.

- a. 1244. Hoc anno videlicet M^oCCXLIII^o Otto tercius, Marchio Brandenburgensis, frater Johannis Monasterium fratrum predicatorum, quos ex corde dilexit, in Strusperg ⁷⁾ fundauit. hic Otto Beatricem, filiam Regis Boemie duxit vxorem, Et ex ea genuit Johannem de Praga, Ottonem magnum siue longum, Albertum, Otukonem ⁸⁾ Cunegundem ⁹⁾ et Mechthildim. ¹⁰⁾ hic homo fuit valde deuotus vigiliis, oracionibus, Jeiujijs se affligens et flagellis, Omni sexta feria vnguibz vel acubus ad effusionem sanguinis se pupugit, in memoriam dominice passionis. Johannes vero frater eius Sophiam, filiam Woldemari Regis Dacie, sororem Erixi Regis duxit vxorem et ex ea genuit quinque filios videlicet Johannem, Qui licet filiam Arfunsi Regis Castelle desponsatam haberet, viuento tamen adhuc patre duxit hedwigim, filiam domini Nicolai. Item genuit Ottonem, qui Stasforde ¹⁾ telo extitit volneratus in capite portans telum per annum, propterquod est cum telo Marchio nominatus vsque ad mortem; hic Otto ²⁾ cum telo duxit vxorem Elicham, filiam Johannis Comitis de holsacia. Genuit insuper dictus Johannes Conradum, qui Constantiam filiam premislai ducis Polonie cum magna parte terre iuxta Wartham duxit vxorem. Item genuit Ericum, qui factus est Coloniensis, Magdeburgensis et halberstadensis Canonicus, postremo Archiepiscopus Magdeburgensis. Item genuit helenam, quam duxit Marchio Theodoricus. ³⁾

p. 195.

- a. 1247. Hoc anno videlicet M^oCCXLVII^o, IIII Nonas Novembris Sophia vxor Johannis Marchionis Brandenburgensis in Dacia moritur et sepelitur ibidem. Nam ad concordandum ⁴⁾ fratres suos puta Ericum Regem Dacie et ducem abel Juerat ibi ⁵⁾ propterquod dictus Johannes Marchio Juttam, ⁶⁾ filiam Alberti ducis Saxonie superduxit ⁷⁾ generans ex eadem Albertum, Hermannum, Henricum, Mechthildim ⁸⁾ et Agnethem, Quarum vnam postea duxit Rex dacie, Aliam Barnym ⁹⁾ filius Boleslai. ¹⁰⁾

⁶⁾ plane, ⁷⁾ Strusberg. ⁸⁾ Otticonem. ⁹⁾ Cunegundem. ¹⁰⁾ Melchthildim. ¹⁾ Rtassrode. ²⁾ Marchio nominatus vsque ad mortem, hic Otto — tych wyrazów niema w texcie Dobnera. ³⁾ Teodricus. ⁴⁾ Conradum. ⁵⁾ ibidem, ⁶⁾ Gitam. ⁷⁾ superduxerat. ⁸⁾ Melchthildim. ⁹⁾ Baruin. ¹⁰⁾ W texcie falszywie stoi Boleslaus.

p. 201.

Hoc anno videlicet M^oCCCLV^o Mechthildis ¹⁰⁾ mater Johannis a. 1255. et Ottonis Marchionum Brandenburgensium est defuncta Et idem Otto cum Beatrice sua uxore in lenynense ¹⁾ Monasterium eam deduxit et exequijs peractis sollempniter apud patrem suum albertum honorifice sepeliuit.

p. 204.

Hoc anno videlicet MCCLVIII^o predicti fratres Johannes a. 1258. et Otto Marchiones Brandenburgenses Terras suas inter se mutuo diuiserunt, presentibus henrico Culmensi ²⁾ episcopo de ordine predicatorum et nonnullis viris Religiosis et clericis alijs, hac condicione adiecta, quod si una pars foret deterior, ex bonis non diuisis, que plura supererant, debent altera alteri coequari. Cognito itaque a sapientibus, quod pars Ottonis esset deterior non in rebus sed lignis, pascuis et terrarum qualitatibus, equalitas fuit facta. Et cum Johannes Centum Milites plures haberet quam Otto, Castrum et terra lubisana cum Castro Alwenslewen ³⁾ et Comitatu, quem emerant ab Elato ⁴⁾ halberstadensi, fuerunt adiecta.

Hoc anno videlicet M^oCCCLX^o licet in diuisione fratrum predictorum Johannis et Ottonis Marchionum Brandenburgensium fuissent apposita mille ducenta frusta relictum; Johannes tamen antiquam Ciuitatem Brandenburgensem cum terminis suis elegit Ottoni fratri suo noua Ciuitate Brandenburgensi ⁵⁾ cum suis terminis derelicta Et ⁶⁾ extunc singulares habuerunt expensas, cum prius fere XL annis fuissent de communibus sustentati.

p. 212.

Hoc anno videlicet M^oCCCLXIII^o secundum Cronicam Marchie Brandenburgensis Otto tercius, frater Johannis, Marchio ⁷⁾ Brandenburgensis filiam suam Cunegundem ⁸⁾ quam ex Beatrice filia Regis Boemie, genuerat, Bele filio Bele Regis ungarie, fratris beate Elizabeth tradidit in uxorem Et Rex Boemie przemisl eadem nupcias cum gloria sollempni ⁹⁾ celebrauit. Succedente autem tempore Bela defuncto dicta Cunegundis ¹⁰⁾ nupsit duci lunenburgensi ¹⁾, Mechthildim vero sororem eius Barnym duxit uxorem.

p. 212.

Hoc anno videlicet MCCLXVI^o Johannes Marchio Brandenburgensis, de quo supra fit mencio, moritur Et in Chorinensi ²⁾

¹⁰⁾ Mechthildis. ¹⁾ Levinense. ²⁾ Culmensi. ³⁾ Delwenslewen. ⁴⁾ Elato niema. ⁵⁾ Brandenburg. ⁶⁾ Et niema. ⁷⁾ Marchionis. ⁸⁾ Cunegundem. ⁹⁾ sollempniter. ¹⁰⁾ Cunegundis. ¹⁾ Lunenburgensi. ²⁾ Chorniensi.

Monasterio Cisterciensis ordinis, quod ipse fundauerat et multis bonis dotauerat, sepelitur. Item eodem anno Otto frater dicti Johannis estiuo tempore prussiam contra Sarracenos procedens, cum non fuisset permissus bellare cum eis, firmum²⁾ castrum Brandenburg⁴⁾ nominatum in terra condidit prutenorum.

p. 213.

- a. 1267. Hoc anno videlicet M^oCCLXVII^o Otto Marchio Brandenburgensis tercius, de quo supra fit mencio, in Brandenburg audita missa de sanctissima Trinitatis⁵⁾ plurima deuotione coram multis viris Religiosis in die sancti Dionisii feliciter obdormiuit. Cuius corpus Beatrix uxor eius cum Johanne et Ottone filiis suis deducens Strusperg in Choro Ecclesie fratrum predicatorum, quam ipse fundauerat, presente domino Conrado Magdeburgensi Archiepiscopo et domino Wilhelmo Lubusano Episcopo celebrante missam honorifice sepeliuit. Johannes autem de praga eius primogenitus, qui miles factus fuerat in nuptiis Cunegundis⁶⁾ sue sororis⁷⁾, hoc anno quo pater obierat, ad torneamenta Ratespnam post Pascha transiens, hasta lesus et a suis non bene prouisus nocte mortuus est inuentus; qui deductus in lenynense⁸⁾ Monasterium honorifice sepelitur.

p. 218.

- a. 1278. Hoc anno videlicet M^oCCLXXXVIII^o prout Cronica Brandenburgensis testatur, Otto dictus cum telo filius Johannis filii Ottonis tercii, quem genuit ex Sophia, cum exercitu contra Magdeburgenses procedens inter Urosde⁹⁾ et Meideburg bellum gerens captus est IIII Idus Januarii; In cuius vindictam Johannes et Conradus fratres eius, adiuncto sibi Alberto duce de Brunswig totam terram Magdeburgensis¹⁰⁾ ecclesie depredantur. Castrum Hunoldsberg¹⁾ et Orobisvelde²⁾ in suarum virium fortitudine capientes. Porro Otto longus, filius Ottonis tercii decorus facie Juttam³⁾ filiam comitis de Henneberg⁴⁾ duxit uxorem, ex qua genuit tres filios videlicet Otokonem⁵⁾, qui Henrici ducis Wratislaue filiam uxorem duxerat, Et post hoc non diu moritur et in lenynensi⁶⁾ Monasterio sepelitur. Item dictus Otto longus genuit Albertum dictum Biderbherre⁷⁾, qui moritur iuuenis et eciam in dicto Monasterio est sepultus. Item hermannum genuit et insuper tres filias videlicet Beatricem, quam Bolko dux Polonie uxorem accepit, Item Mechthildim⁸⁾ Henrico probo⁹⁾ duci Wra-

³⁾ strenuum. ⁴⁾ Brandenburg. ⁵⁾ sanctissima Trinitate. ⁶⁾ Cunegundis. ⁷⁾ uxoris. ⁸⁾ Levinense. ⁹⁾ Urosee. ¹⁰⁾ Brandenburgensis. ¹⁾ Hunoldsburg. ²⁾ Orobisvelde. ³⁾ Gittam. ⁴⁾ Henneburg. ⁵⁾ Ottonem. ⁶⁾ Levinensi. ⁷⁾ Bidelbherre. ⁸⁾ Mechthildim. ⁹⁾ predicto.

tislaue copulatam. post eius¹⁰⁾ mortem Mechthildis¹⁾ mansit uida et deuote deo seruiens tandem moritur et in dicto lenynensi²⁾ Monasterio sepelitur. Item genuit et Juttam³⁾, quam Rudolphus dux Saxonie conthoralem accepit. Item Cunegundem⁴⁾, que in uirginitate deo deseruiens⁵⁾ in Berlyn moritur et apud fratres minores honorifice sepelitur. Hic Otto longus cum fratre suo Otokone mansit coniunctus Alberto Marchione fratre alio ab eis diuiso, pro porcione sua Stargard, Strusperg, Bernaw, Eberswalde⁶⁾ nec non Soldyn⁷⁾ ultra Oderam cum pluribus aliis Ciuitatibus, Castris et possessionibus relinquuntur⁸⁾. Preterea Otoko, filius Ottonis tercii et frater Ottonis longi predictam⁹⁾ filiam Rudolphi Regis Romani¹⁰⁾ duxit uxorem, qua mortua templariorum ordinem est ingressus, In quo aliquamdiu militans demum in lenyn¹⁰⁾ ordinem et habitum Cisterciensem assumpsit, ibidem usque ad mortem deo fideliter seruiendo. Idecirco dictus Otto longus solus partem terre obtinens, multis quoque superuicentibus temporibus acquisiuit terras alias multa gerens bella pariter et gwerras cum Slawis subiciendo eosdem, cum Pomeranis¹⁾, cum suis patris Ottone cum telo pariter et Conrado Marchionibus, insuper et Boemis, in omnibus se habens strenue et prudenter. Nam temporibus suis pace reformata Marchia bonis pluribus habundabat. Hic moritur et heredem solum Marchionem henricum²⁾ (sic!) reliquit In lenynensi³⁾ Monasterio ecclesiastice traditus sepulture. Albertus itaque frater Ottonis longi prefati filiam Regis Swecie duxit uxorem, ex ea filios duos generans, qui ambo patre adhuc uiuente sunt mortui. Genuit insuper duas filias, Quarum vniam tradidit domino henrico Magnopolensi, cum qua terram Stargardensem donauit. Aliam uero filiam duci de Lawenburg⁴⁾ dedit vxorem. Hic Albertus post mortem fratris Ottonis longi plurima bona fecit. Nam Monasterium Celiporte fundans multis possessionibus illud dotaui. Cuius Monasterii fundacionis dominus Johannes de Belicz Abbas Monasterii lenynensis⁵⁾ promotor fuit et executor fidelis; fundauit insuper Monasterium sanctimonialium in Wanseka⁶⁾ quod largis possessionibus ampliuit. In Soldyn⁷⁾ Canonicos instituit et post mortem uxoris uiuens ut monachus feliciter moritur. Sepultus in lenynensi⁸⁾ Monasterio postea in Celiportam transfertur. Cuius tota possessio deuoluitur ad hermannum filium Ottonis longi predicti.

¹⁰⁾ cuius. ¹⁾ Mechthildo. ²⁾ Lenynensi. ³⁾ Gitam. ⁴⁾ Gunegundem. ⁵⁾ seruiens. ⁶⁾ Eberswalde. ⁷⁾ Boldin. ⁸⁾ relinquuntur. ⁹⁾ predicti. ¹⁰⁾ Romanorum. ¹⁾ Lewyn. ²⁾ Pomeranis. ³⁾ Hermannum. ⁴⁾ Lewyn. ⁵⁾ Lawenburg. ⁶⁾ Lenynensis. ⁷⁾ Wansecke. ⁸⁾ Boldin. ⁹⁾ Lenynensi.

^{*)} rēkopism ma relinquuntur.

p. 241.

a. 1300. Hoc anno videlicet M^oCCC Albertus frater Ottonis longi Marchio Brandenburgensis, de quo supra fit mencio, mortuus est Et sepultus in lenynensi⁹⁾ Monasterio postea, ut supra dicitur, in Celiportam translatus. Insuper Johannes frater Ottonis cum telo defunctus est, qui licet parue stature fuerit, fuisse tamen probus et strenuus perhibetur. Hic Johannes reliquit post se Cunekinum¹⁰⁾ clericum et canonicum, Cui terra Rynowensis¹⁾ tradita fuit ad vite tempora et eo defuncto ad Marchionem deuoluitur Woldemarum. Ceterum Otto cum telo liberatus de uinculis et Conradus frater eius cunctis diebus quibus vixerunt, expensas habuerunt et possessiones communes. Sed et Otto totam vitam²⁾ prudens et strenuus gubernabat terras, multas Ciuitates et Castra suis acquirens laboribus et plurima bella gerens nunc cum patruo suo Ottone longo predicto, dum adhuc ambo uiuerent, nunc cum Magdeburgensi Ecclesia, nunc cum Slawis, nunc cum polonis et alijs pluribus, quibus uiriliter et strenue resistebat. hic Otto cum telo post mortem Ottonis longi prefati perductus ad senium semper cum Marchione Hermanno uixit concorditer et ambo magno³⁾ exercitu congregato Regi Boemie Wenceslao contra Regem Romanum⁴⁾ in auxilium processerunt, pro quo Missnensem terram receperunt ab eo, quam postea pro Pomorania⁵⁾ permutarunt; prefati etiam Marchiones Otto et Hermannus cum Magdeburgensi Archiepiscopo uidelicet domino de Anhalt habuerunt gwerras Castrum plote vallantes Et nichilominus ingressi Slawiam cum exercitu copioso ipsam fere totaliter deuastantes Et edificauerunt ibidem Castrum firmissimum quod Eldenburg communiter nominatur. Postremo autem prefatus Otto cum Marchione Woldemaro totam regens⁶⁾ Marchiam et gubernans senex et plenus dierum moritur et in Chorinensi⁷⁾ Monasterio sepelitur. Conradus autem frater eius vir simplex fuit et pacificus vacans⁸⁾ uenacionibus et quieti, dum cum⁹⁾ iidem fratres ambo uiuerent, dictus Otto a bonis ecclesie Brandenburgensis et domino Volrado¹⁰⁾ eiusdem ecclesie Episcopo tunc temporis precariis exigebat. Vnde Episcopus ipse Romam properans procurauit in Ottonem et Conradum prefatos pretextu huiusmodi excitationis¹⁾ sententiam promulgari. Que quidem sententia vsque ad Conradi obitum perdurauit. Tandem uero remissis precariis sententia relaxatur. Moritur autem dictus Conradus et in Chorinensi Monasterio sepelitur Woldemarum relinquens heredem

⁹⁾ Leuineusi. ¹⁰⁾ Cunebinum. ¹⁾ Ryndwen. ²⁾ terram. ³⁾ magno niema. ⁴⁾ Romanorum. ⁵⁾ Moravia. ⁶⁾ gerens. ⁷⁾ Chornitensi. ⁸⁾ et zamiasit uacans. ⁹⁾ enim. ¹⁰⁾ Wolderado. ¹⁾ excommunicationis.

p. 107.

Anno Domini Millesimo CXI^o Swatawa, genere polona Kazimiri Regis a. 1111. *Alia, regina etc.*

p. 111.

Deinde a tempore reconciliacionis Borziwoy usque ad annum Domini a. 1120. Borziwoy centesimum uicesimum Borzuwoy et wladislaus fratres concorditer regnum regentes, sed postea inter se iterum et adeo incipiunt discordare quod borziwoy fratris sui timens potenciam dimisso regni Boemie regnum ad Borziwoy fratris sui fugitiuus abscessit *poloniam. Illic enim erat omnium regum et fugitiuorum receptaculum.*

p. 121.

Quodque (Monasterium in Leuthomysl) deo propicio temporibus Domini a. 1141. Karoli quarti romanorum imperatoris et Boemie regis promouentis hoc ipsum per clementem papam sextum erectum est in ecclesiam Cathedralem... *Ex hoc habetur, quod scriptor huius Cronice nouus fuit.*

p. 166.

Anno Domini M^oCLXXVIII. Fridericus uero pragam obsidione circum a. 1178. dans una cum coniuge Sobieslai, *filia myszkonis Maioris polonie et pomeranorum ducis, que fuerat in illa, pragam urbem cepit.*

p. 178.

Anno Domini M^oCCV. Eodem anno constancia regina uxor priemisl a. 1205. regis Boemie sibi filium peperit wenceslaum. Sed ante eum tres filias genuerat, prima duci Karinthie, secunda duci polonie Henrico a Thartaris occiso, *filio ducis Henrici cum barba et sancte hedwigis eius consortis sunt tradite in uxores.*

p. 201.

Anno Domini M^oCCLIII Cracouiensis Episcopus prandota largitur a. 1253. *przemislao Regi Boemie Sancti Stanislai martiris reliquit, eodem Anno octauo Septembris per Innocentem quartum Assisio canonizati.*

p. 204.

Anno Domini M^oCCLIX Polonia altera vice uisitatur per Thartaros. a. 1259.

p. 206.

Non fuit eo tempore Adrianus papa, sed Alexander quartus. a. 1260.

p. 215.

Canonizata est beata hedwigis ducissa Polonie Millesimo ducesimo a. 1266. anno sexagesimo sexto, decimo octauo Kalendas decembris Viterbii per Clementem papam quartum.

p. 223.

Cuius (Zawissii, Domini in Crumlaw, de genere witkonidum sen de ro. a. 1281 semberg) uxor predicta, (Kunegundis, mater principis Wenceslai) Anno Domini M^o ducesimo octuagesimo quinto Nona Septembris die est mortua.

a. 1290.

Item anno quo supra MCCXC.... Eodem itaque tempore Griffina Cracouie et sandomirie Ducissa, filia Imperatoris Bulgarie et soror quondam Kunegundis matris Wenceslai Regis Boemie, Cui maritus eius Dux Lestko dum vixerat, ex eo, quod liberis caruit de suo corpore procreatis, de consilio et consensu nobilium et Baronum suorum eosdem Cracouie et Sandomirie ducatus post mortem ipsius legauerat, ymmo in ipsam plene transierat. Nepoti suo Regi Boemie Wenceslao predicto principatus eosdem ducatione inter viuos sollempni donauit et missis desuper ad Regem eundem ducatus et sollempnibus nunciis, possessionem realem, sibi optulit ducatus predictorum. Qui Rex Wenceslaus, alijs pertunc arduis negocijs occupatus Venerabilem Tobiam pragensem Episcopum destinauit poloniam Et ipse Regis sui nomine possessionem eorundem Ducatum effectualiter apprehendit. Quo facto et ad debitum consumato predicta Griffina ad nepotem suum wenceslaum regem predictum pragam veniens multis temporibus morata cum eo tandem diem suum clausit extremum et in Monasterio sancti francisci prage ecclesiastice traditur sepulture penes sororem suam, matrem Regis Wenceslai predicti. —

